

Dixi *ex genere suo*, quia certum est *in individuo*, seu in singulis legibus, non semper esse obligationem tam gravem, ut transgressio legis civilis pœnam æternæ damnationis inducat.

131. — *R. ad 3^m Quæst.* Leges irritantes possunt quidem obligare in conscientia, sed non semper taliter obligant. Igitur distinguendum est. Lex irritans obligat in conscientia, si sit simul irritans et præcipiens, seu prohibens, ne actus absque tali forma fiat. Secus vero, si sit tantum irritans, seu declarans actum absque tali forma non valere, quia tunc finis legis sola actus irritatione sufficienter obtinetur. Etenim aliquando lex præscribens formam actus vel contractus præcipit ut ita fiat, seu ut non fiat aliter; vel prohibet, ne fiat absque tali conditione. Sic Ecclesia in impedimentis matrimonii, speciatim in impedimento clandestinitatis, et in variis decretis, v. g. de collatione simoniaca beneficiorum, etc. Aliquando contra, lex nihil præcipit, vel nihil prohibet, sed tantum determinat formam ad valorem actus requisitam, ut patet in lege de testamentorum solemnitate, et similibus. Sæpe leges civiles attendunt tantum ad formæ defectum, atque declarant actum sine tali forma positum invalidum esse, et nihil aliud præcipiunt vel prohibent, et tunc non censentur urgere in conscientia. *Suarez, de leg. l. 5. c. 20.*

CASUS XXII.

DE CONSUETUDINE.

Controversia ingens diu et acriter agitur in cœtu Sacerdotum de rebus theologis disputantium, circa vim consuetudinis in ordine ad legem abrogandam. Etenim :

1° FLORENTIUS contendit requiri, præter honestatem consuetudinis et diuturnitatem sufficientem, consensum Principis, sive verbis, sive gestis expressum; quia inde tantum vis legis consuetudini accedere potest.

2° ELIGIUS autem non exigit quidem consensum hunc expressum in Superiore ut consuetudo vim legis habere possit, sed ejus defectu omnino postulat ut declaratio tribunalis competentis interveniat.

3° SYLVESTER vero negat mordicus consensum Principis expressum requirendum esse, neque iudicium juridicum alicujus tribunalis, sed sufficere consensum ejus *implicitum*, seu *legalem*, qui haberi censetur per approbationem legum, consuetudinis efficaciam statuentium.

Verum singuli præliantes adeo fixi et immobiles in sua sententia inhaerent, ut ne ab uno quidem passu dimoveri queant. Tu autem certaminis spectator, quid dicis? Edissere.

HINC :

QUÆR. 1° *Quænam conditiones requirantur, ut consuetudo vim legis habeat?*

2° *An consensus Superioris debeat esse expressus; vel an implicitus sufficiat; seu an Superior debeat scire consuetudinem, et eam approbare, necne?*

3° *Quid de casu proposito?*

SOLUTIO :

132. *R. ad 1^m Quæst.* Sequentes requiruntur conditiones :

1° Ut consuetudo *servetur a communitate* saltem generatim, seu ab ejus majore et saniore parte, secus enim non posset proprie dici consuetudo.

2° Ut sit *rationabilis*, seu ut nihil habeat inhonestum, id est legi divinæ aut naturali repugnans. Non tamen requiritur bona fides a principio, nam etiam peccando fieri potest consuetudo, quæ postea honesta evadat. Consuetudo enim triplicem statum habet : in principio omnes consuetudinem introducentes contra legem peccant; in progressu jam non peccant illa a majoribus introducta utentes, sed possunt puniri; in fine nec peccant, nec puniri possunt illa jam præscripta utentes. *S. Lig. n. 107.*

133. — 3° Ut sit *diuturna*, seu ut duret tempore requisito, et cum actibus repetitis. Quodnam autem tempus sufficiat ad consuetudinem præscribendam, non satis constat. Dicunt enim non pauci satis esse decennium, nisi aliud sit alicubi sancitum. Alii tamen dicunt relinquendum esse arbitrio prudentium, juxta repetitionem actuum, et negotiorum qualitatem. *S. Lig. ibidem.*

NOTA. Consuetudo, ut sit legitima, perseverare debet per tempus *continuatum*; nam, si interrumpatur etiam per unum actum a majori parte communitatis, vel si interim Princeps reclamet, aut puniat violantes legem, consuetudo non prescribitur.

134. — Præterea ad inducendam consuetudinem obligatoriam requiritur intentio se obligandi, vel consuetudinem introducendi; quare nulla fit consuetudo proprie dicta seu vim legis habens, si populus aut major pars ejus agit ex devotione, gratitudine, etc. In dubio autem utrum consuetudo sit ex devotione, vel obligatione, sub gravi aut levi, an obliget ad culpam, vel ad pœnam tantum, benignior pars tenenda est; nam nulla lex obligat, nisi de ea certo constet. *S. Lig. n. 107.* Sic obligatio consuetudine primum inducta est ad Horas canonicas, et ad abstinentiam a carnibus diebus Rogationum in variis locis. *Reuter, n. 236.*

135. — *R. ad 2^m Quæst.* Sufficit consensus non solum tacitus, sed etiam implicitus, qui a Principe etiam consuetudinem ignorante haberi potest; quia censetur approbare conditiones ex quibus consuetudo constituitur. Consensus ille dicitur etiam legalis; quia Princeps approbando leges, ex quibus inducitur consuetudo, eo ipso implicite consuetudinem approbat. *S. Lig. ibid.* et alii multi cum *Suarez, de leg. l. 7, c. 13*, ubi dicit : *Ex his infero : primo, quando consuetudo præscripta jus inducit, tunc non postulari consensum personalem Principis, ac proinde nec specialem ejus scientiam de tali consuetudine, sed ipso nihil de novo sciente, aut volente, tacite vel expresse consuetudinem efficaciter induci. Hæc est communis sententia jurisperitorum, teste Panormitano.*

Sic etiam *Schmalzgruber, part. 1, tit. 3, § 4*, ubi, relata opposita sententia, ait : *Sed melius, cum communi et receptissima sententia, nullus alius ad introducendum consuetudinem consensus requiritur, quam legalis, sive, ut etiam vocant, juridicus, qui habetur per leges et canones, consuetudinem moribus populi introductam approbantes, eique tribuentes vim juris, si illa rationabilis et legitime præscripta sit.*

136. — *R. ad 3^m Quæ.* Ex dictis luculenter patet causam esse tribuendam ultimo opinanti, seu SYLVESTRO. Etenim tum ex Jure canonico, tum ex sententia communi Doctorum videntur tantum requiri duæ conditiones essentielles ad consuetudinem inducendam, id est, ut sit *rationabilis et præscripta*. Ita expresse Suarez, *c. ultimo de Consuetud.* ubi ait: *Duæ tantum conditiones requiruntur, scilicet, ut consuetudo sit rationabilis et præscripta*. Ergo sine fundamento juris, imo contra illud jus est, novam conditionem exigere quæ in illis non contineatur. Nec obstat quod plures conditiones supra retulerimus ex *S. Ligorio*: quia prima nempe, ut sit *introducenda a communitate*, in facto supponitur, secus non esset consuetudo; et ultima, seu *consensus legalis*, non est conditio proprie dicta cum semper ex rei natura adsit: consensus enim *legalis* non est verus consensus,

137. — Hinc non requiritur neque *consensus expressus* Superioris, neque *decisio juridica* tribunalis; etenim:

1° Non requiritur *consensus expressus*, specialis, exterius manifestatus: quia secus numquam consuetudo *via præscriptionis* induceretur, sed tantum *via conniventis*; atqui ex Jure canonico, priori, non posteriori modo stabilitur consuetudo. Ergo...

2° Neque requiritur *sententia juridica*. Nam, si consuetudo approbari debet *sententia juridica*, iterum inutilis, imo impossibilis erit *via præscriptionis*. Etenim, ut ait *Leuren*: « Hac ratione nunquam consuetudo « posset introduci; si enim ante iudicium consuetudo non habuit vim, « iudex in iudicio non potest decernere, et declarare vim habuisse. Si vero « ante iudicium et sententiam iudicis vim habuit, adeoque fuit perfecta, « ad hoc ut vim habeat non est necessaria sententia iudicis. » (*Forum ecclesiast. l. 1, tit. iv, q. 380.*)

138. — *Objiciunt adversarii*: Silentium Superioris, v. g. Papæ, pro legibus canonicis, non est signum approbationis, siquidem exstant nonnunquam abusus quod reprobant, licet taceant. Ergo omissio reclamationis nihil aliud probat, nisi ipsum tolerare quod impedire nequit, et hoc ad majus malum vitandum. Deficiente autem, imo repugnante consensu Superioris, quomodo consuetudo vim legis habebit?

R. Distinguendus est duplex rerum status juxta canonistas. Etenim vel Pontifex facile reclamare potest, vel non. Si prius, recte præsumitur ejus consensus; si posterius, est casus excipiendus. Tunc ex ipsis rerum adjunctis satis patet consuetudinem legitimam introduci non posse.

CASUS XXIII.

DE PRIVILEGIIS.

1° GERVASIUS, molestissima podagra laborans, Ecclesiam ad Missam diebus festis audiendam minime petere valet. Posset quidem Sacro interesse in propriis ædibus, quippe qui privilegio oratorii privati potitur. Sed Sacerdotem ad Missam in domo sua celebrandam conducere non vult; quia ait, *nemo privilegio uti tenetur*.

2° ZOILUS privilegium carnes edendi die sabbati ab Episcopo obtinet. Cum autem frequenter peregrinetur, privilegio etiam extra dioccesim uti non dubitat. Attamen, exorto sibi quondam hac de re scrupulo, anxius interrogat Confessarium. Hic autem absolute declarat id ZOILO nullatenus permissum esse, et sub pœna denegandæ absolutionis ab eo promissionem requirit, ut in posterum extra dioccesim a carnibus die sabbati omnino abstineat.

HINC:

QUÆR. 1° *An privilegiatus teneatur uti privilegio?*

2° *An GERVASIUS fuerit obligatus ad Sacerdotem conducendum, ut missam, in oratorio suo audiret. Et quid, si inveniat Sacerdotem gratuito celebraturum?*

3° *An ZOILUS potuerit vi privilegii carnes edere etiam extra dioccesim?*

SOLUTIO:

139. — *R. ad 1^m Quæ.* Nemo tenetur *per se* uti privilegio, quia unusquisque juri suo renuntiare potest. Non obstat tamen quin aliquando, *per accidens*, privilegiatus privilegio uti debeat, sive ratione caritatis erga proximum, si, utendo privilegio, ipsi in necessitate versanti subvenire possit, sive ratione alicujus obligationis adimplendæ. *V. Compend. n. 141. — S. Lig. Append. de privileg. n. 3.*

R. ad 2^m Quæ. 1° GERVASIUS tenetur uti privilegio, si facile possit habere Sacerdotem gratuito in oratorio celebraturum; ratio est, quia, licet privilegio uti non teneatur, tenetur satisfacere præcepto, quoties id sine incommodo facere potest. Imo, idem dicendum est, si modico stipendio Sacerdotem conducere potest, quia quisque tenetur leve pati incommodum, ut præcepto satisfaciatur. *S. Lig. ibid. et l. 3, n. 324. Suarez et alii communiter.* — 2° Si autem GERVASIUS non possit Sacerdotem conducere absque notabili stipendio, probabilius ad obligationem Missæ excusandus est. *S. Lig. ibidem.*

140. — *R. ad 3^m Quæ.* Si privilegium sit *personale*, minime dubitandum est quin ZOILUS eo uti possit in quocumque loco: porro, in casu, evidenter, personale est, siquidem personæ specialiter concessum est; ergo peregrinantem semper sequitur et personæ adhæret; ergo erravit Confessarius. Si autem privilegium sit *locale*, ut in Hispania habetur, ad carnes die sabbati edendas, extra locum privilegiatum eo uti minime licet, ut liquido constat.

Quid vero si privilegium, seu potius dispensatio, sit tum *localis*, tum *personalis*, qualis est concessio recens facta a Pontifice aliquibus Galliæ dioccesibus, carnes die sabbati edendi, ea conditione ut quisquis a Parocho facultatem petat? An concessa licentia extra territorium uti liceat? — Negandum est, quia dispensatio est primario *localis*. Constat ex responsione *S. Cong. Inquis.* ad Episcopos Belgicos qui pro casu simili S. Sedem interrogaverunt. Videtur excipiendus casus in quo ZOILUS transiret per alia loca, in quibus eadem gratia concessa esset. *Vide dicenda de præceptis Ecclesiæ, n. 495 et 496.*